

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozlowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Obr. 15: Hlinsko. Polohy lokalit. a – Dlouhé, b – Haná, c – Hradištko, d – Jochy; e – Kouty I, f – Kouty II, g – Rosušky I, h – Rosušky II, i – Rosušky III. Grafika: P. Jansa. Fig. 15: Hlinsko. Location of sites. Graphics by P. Jansa.

HLINSKO (OKR. PŘEROV)

V uplynulých letech byla věnována zvýšená pozornost katastrálnímu území obce Hlinsko u Lipníku nad Bečvou (obr. 15). Byla revidována kolekce štípané kamenné industrie získané během výzkumu výšinného opevněného sídliště bádenské kultury v poloze „Hradištko“ a byly v ní rozpoznány paleolitické intruze (Škrdla 2006). V rámci rozšiřování dobývacího prostoru lomu Podhůra byla při záchranném archeologickém výzkumu v trati „Kouty“ shromážděna kolekce mladopaleolitické industrie včetně pro oblast charakteristického plošně retušovaného hrotu trojúhelníkového tvaru (Škrdla 2007).

Zároveň byla v prostoru zvlněné náhorní plošiny Maleníku na katastrálním území Hlinska u Lipníku nad Bečvou D. Figeľem realizována systematická povrchová prospekce (zejména v letech 2005–2007) a bylo objeveno několik nových poloh s nálezy mladopaleolitické štípané kamenné industrie. Byly tak získány menší či větší soubory a byl zaznamenán i výskyt plošně retušovaného trojúhelníkovitého hrotu typu „Lhota“, který rozšiřuje dosavadní počet publikovaných exemplářů, které jsou specifické pro tuto oblast (Klíma 1979; Jelínková 2005; Škrdla 2007). Předběžnému vyhodnocení dosud nepublikovaných kolekcí je věnován tento příspěvek.

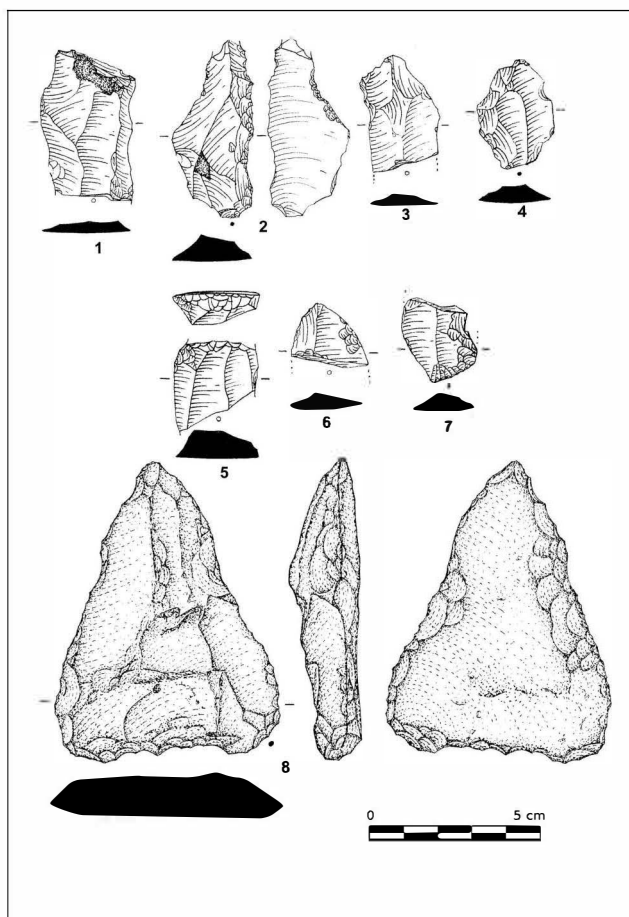
„Dlouhé“. Mladý paleolit. Ojedinelý nález. Povrchový průzkum.

Prostřednictvím povrchového průzkumu v prostoru polykulturní lokality v trati „Dlouhé“, na pomezí katastru

obcí Hlinska a Pavlovic u Přerova, byly v roce 2005 nalezeny M. Charamzou dva patinované artefakty štípané kamenné industrie. Jednalo se o zlomenou čepel s laterální retuší a drobný úštěp. Použitou surovinou je v obou případech eratický silicit. Nálezová poloha je situována v nadmořské výšce 330–334 m na svahu klesajícím severozápadním směrem od kóty 347,4 m. Místo je vzdáleno přibližně 250 m severně od jednoho z pramenů bezejmenného levostranného přítoku potoka Libuška.

„Haná“. Mladý paleolit. Sídliště. Povrchový průzkum.

Lokalita je situována v prostoru vrcholové kóty „Haná“ (357,1 m n. m.), kde byla v roce 2007 objevena D. Figeľem. Soubor čítá 8 artefaktů štípané kamenné industrie, z nichž 5 je vyrobeno z eratického silicitu, jeden z lokálního slunáku. Poslední dva kusy byly silně přepáleny, pravděpodobně však byly také vyrobeny z eratického silicitu. Z technologického hlediska se v kolekci vyskytly zlomené čepele a úštěpy. Jedna čepel byla opatřena laterální retuší (obr. 16: 2), další zlomené čepele retuší příčnou a místní (obr. 16: 1,4,6,7). Dále zde byl nalezen masivní úštěp trojúhelníkovitého tvaru s drásadlovitou retuší ze slunáku (obr. 16 :8). V případě tohoto artefaktu je vzhledem k použité nepatinující surovině otázkou, zdali skutečně souvisí s paleolitickým osídlením. Na možné využití polohy v postpaleolitickém období by mohla poukazovat patinovaná zlomená čepel, která byla sekundárně opatřena příčnou retuší (obr. 16: 5).

Obr. 16: Hlinsko-Haná. Výběr artefaktů. Kreslil D. Figel'.
Fig. 16: Hlinsko-Haná. Selected artifacts. Drawing by D. Figel'.

„Hradištko“, „Nad Zbruzovým“. Mladý paleolit. Sídliště. Revize materiálu.

Lokalita je situována na ostrožně nad údolím Bečvy v nadmořské výšce 300–305 m. Drobná kolekce mladopaleolitické štípané kamenné industrie byla rozpoznána při revizi štípané kamenné industrie získané během výzkumu výšinného opevněného sídliště bádenské kultury v poloze „Hradištko“ (Škrála 2006).

„Jochy“. Mladý paleolit. Sídliště. Povrchová prospekce.

Lokalita je situována v trati „Jochy“, v severozápadní části vrcholové plošiny, v okolí kóty 313,8 m n. m. Sídliště se nachází ve strategicky výhodné poloze poblíž zlomového svahu Kelčské pahorkatiny, umožňující kontrolu prostoru Bečevské brány. Lokalitu objevil D. Figel' v roce 2005. Výsledkem povrchových sběrů, které zde prováděl do roku 2007, byla kolekce 97 kusů artefaktů štípané kamenné industrie. Soubor byl následně rozšířen prospekci P. Škrály a Z. Schenka v roce 2008 o dalších 5 kusů. V surovinovém spektru dominuje eratický silicit. Z technologického hlediska převažují úštěpy, následované čepelemi. Jádra jsou zastoupena 4 kusy. Dvě drobná jádra byla určena na výrobu mikročepelí (obr. 17: 13,14). Z nástrojů stojí za pozornost oboustranně plošně retušovaný listovitý hrot trojúhelníkovitého tvaru typu „Lhota“ (obr. 17: 1) a odlomená část dalšího hrotu (obr. 17: 2). Mezi nástroji

se dále vyskytlo vysoké kýlovité škrabaadlo (obr. 17: 10), dvě rydla (obr. 17: 9,11), zlomená čepel se srumou (aurignackou) bilaterální retuší (obr. 17: 4), další zlomek čepele s laterální retuší (obr. 17: 12), hrůtek na čepeli s příčnou šikmou retuší (obr. 17: 6) a zlomek čepele s příčnou retuší (obr. 17: 8). Z ostatních nálezů zaujme hlíza suroviny se sejmutým vrchlíkem z eratického silicitu o váze 404 g. Zřetelné pracovní stopy dokládají její užití coby otloukače. Z prostoru naleziště pochází dále několik kusů hrubotvaré industrie vyrobené ze slunáků (sekáč, masivní úštěp s místní retuší). Jejich příslušnost k mladopaleolitickému osídlení však nelze jednoznačně potvrdit.

Nově objevená lokalita je další polohou na předsumuté kře Maleníku s doloženým výskytem trojúhelníkových listovitých hrotů typu „Lhota“ (Klíma 1979; Jelínková 2005; Škrála 2007), které jsou srovnávány s hroty typu Streleckaja a mohou souviset s hypotetickým šířením „střeleckých“ prvků směrem na západ (Svoboda 2007, 27).

Ve stejné poloze byly zjištěny také nepatinované artefakty štípané industrie, které lze obecně označit jako postpaleolitické. Doprovázel je menší soubor keramiky rámcově datovatelné do neolitu či eneolitu a dále několik kusů kamenné broušené industrie.

„Kouty“ I. Mladý paleolit. Sídliště. Povrchový průzkum, záchranný výzkum.

Tato mladopaleolitická lokalita byla objevena povrchovým průzkumem v roce 2005 a v roce 2006 zkoumána v rámci záchranného archeologického výzkumu. Nej důležitější nález představuje plošně retušovaný listovitý hrůtek trojúhelníkovitého tvaru typu „Lhota“ a zlomek jednostranně retušovaného hrotu patrně stejného typu (Škrála 2007), který je typickým tvarem mikroregionu severozápadního okraje Kelčské pahorkatiny.

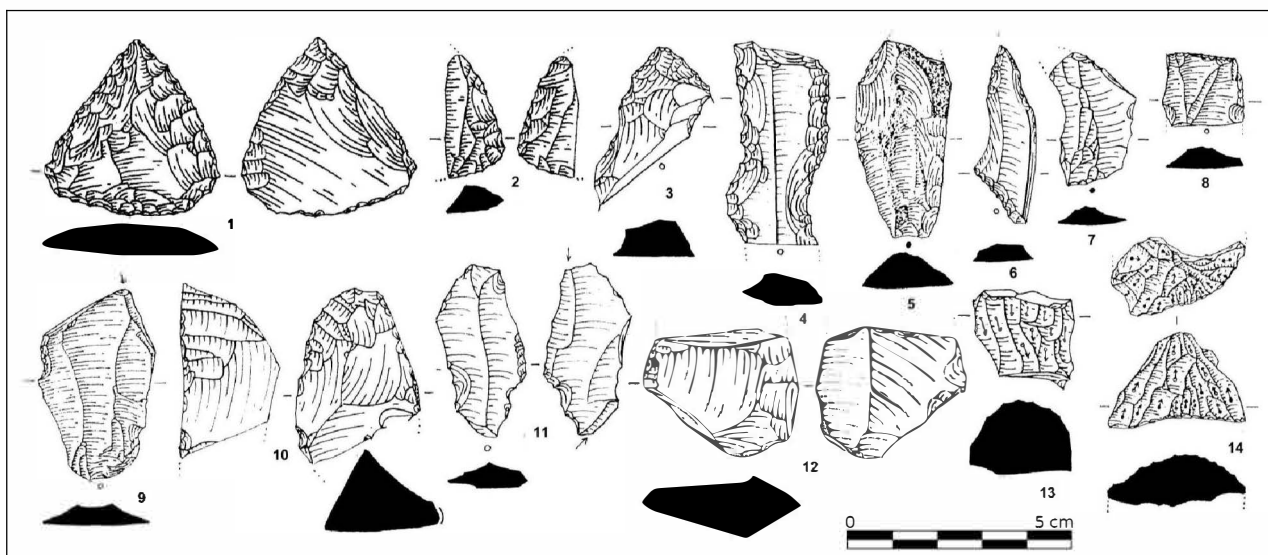
V roce 2008 pokračoval záchranný archeologický výzkum v lomu Podhůra a z prostoru, který byl zkoumán již v roce 2006 (Škrála 2007), byla získána kolekce dalších 33 artefaktů. Artefakty jsou vyrobeny z eratického silicitu (dva artefakty nesou stopy ohně). Převažují mikroodštěpky a mikrozlomky (10 ks), které jsou následovány zlomky mikročepelí (7 ks), úštěpy (5 ks), zlomky (3 ks), mikročepelimi (3 ks), zlomky čepelí (2 ks), drobnými jádry (2 ks, obr. 18: 6,7) a jedním nástrojem – zlomkem mikročepelky s drobnou otupující retuší (obr. 18: 4).

Pouze ojedinelý artefakt – jádro z eratického silicitu (obr. 18: 8) – byl získán z profilu v hlinitých sedimentech na východním úpatí výsypky, konkrétně na geografické souřadnici 49°30.123'N, 17°35.573'E (WGS-84).

Výzkum byl realizován na základě smlouvy s lomem Podhůra i za podpory grantového projektu GA AV ČR č. A800010801.

„Kouty“ II. Mladý paleolit. Ojedinelý nález. Povrchový průzkum

V roce 2005 byl D. Figel'em nalezen patinovaný úštěp s místní retuší z eratického silicitu v poloze Kouty II, na jihozápadně orientovaném svahu, ve vzdálenosti cca 400 m od známého pozdně eneolitického mohylníku. Nadmořská výška místa nálezu činí 322 m. V roce 2008 bylo

Obr. 17: Hlinsko-Jochy. Výběr artefaktů. Kreslil D. Figeľ. Fig. 17: Hlinsko-Jochy. Selected artifacts. Drawing by D. Figeľ.

ve stejné poloze během povrchového průzkumu P. Škrabaly a Z. Schenka nalezeno škrabadlo z červenohnědého radiolaritu.

„Rosušky“ I. Mladý paleolit. Sídliště. Povrchový průzkum.

Lokalita leží v nadmořské výšce 295 m. Místo koncentrace nálezů lze charakterizovat jako mírně zahloubené sedlo pod táhlou plošinou předsunuté kry Maleníku. V letech 2006–2007 tady prováděl povrchový sběr D. Figeľ, který zde shromáždil menší kolekci mladopaleolitických artefaktů čítající šest kusů. Surovinou je eratický silicit. Z technologického hlediska se ve sledované kolekci vyskytlo jádro (obr. 19: 2), zlomená čepel, hrot (obr. 19: 1) a dva úštěpy.

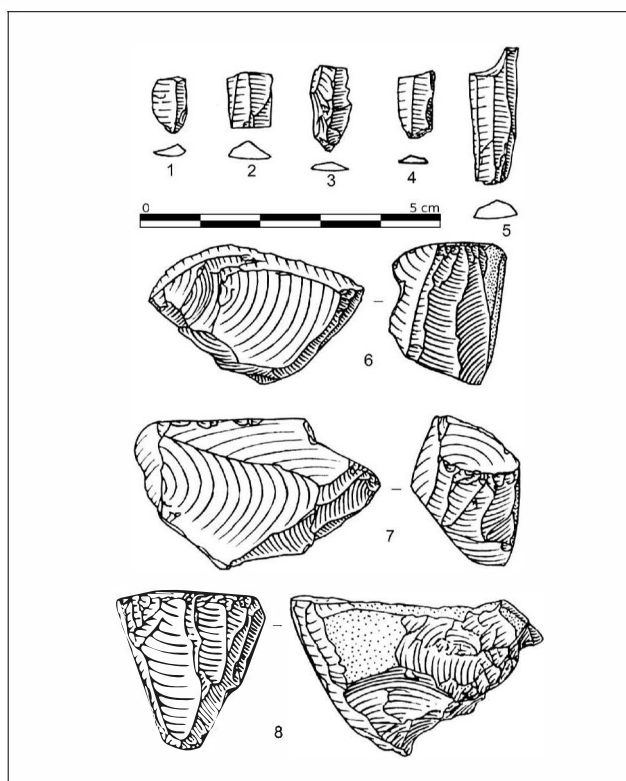
„Rosušky“ II. Mladý paleolit. Sídliště. Povrchový průzkum.

Lokalita se nachází poblíž hrany zlomového svahu Kelčské pahorkatiny. Nadmořská výška této polohy se pohybuje mezi 290–292 m. Lokalita je od polohy Rosušky I vzdálena 300 m severovýchodním směrem. Malá kolekce čítající 2 artefakty štípané industrie vyrobené z eratického silicitu. Z technologického hlediska se jedná pouze o úštěpy.

„Rosušky“ III. Mladý paleolit. Sídliště. Povrchový průzkum.

Lokalita je situována při severním okraji náhorní plošiny, u hrany zlomového svahu Kelčské pahorkatiny. Nadmořská výška dosahuje 290 m. Lokalita je vzdálena od polohy Rosušky I asi 140 m severozápadním směrem. Soubor nalezený D. Figeľem v roce 2006 čítá 19 artefaktů štípané industrie. V surovinovém spektru dominuje eratický silicit. Z technologického hlediska se ve sledované kolekci vyskytlo celkem 5 jader, z čehož jsou 3 mikrojádra, následuje 7 úštěpů, zlomená čepel, dvě mikročepel s místní retuší a jeden kus rydlového odpadu.

Výše zmíněné lokality se nacházejí v bezprostřední blízkosti výchozu šterkopísků, které obsahují následující

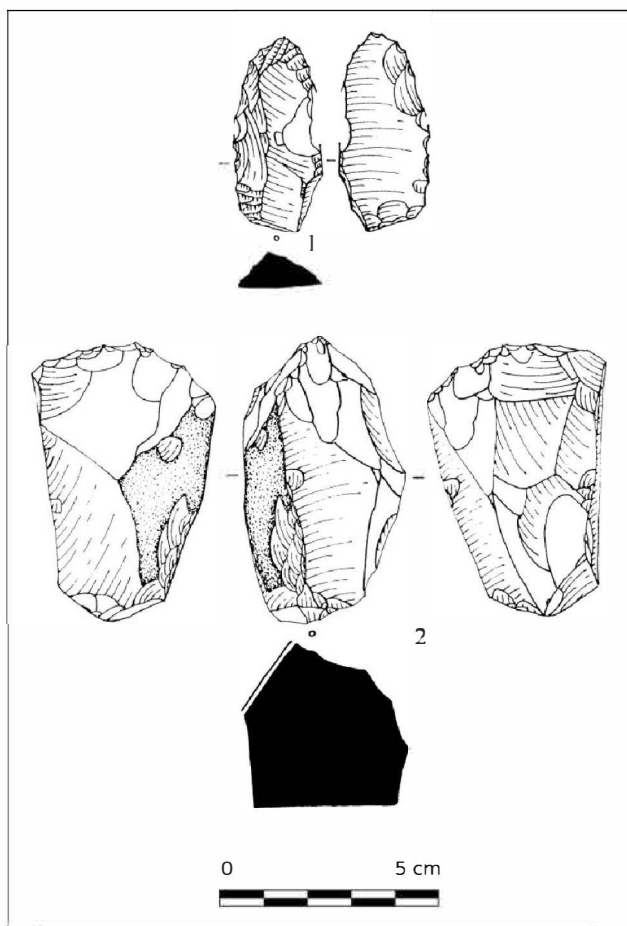

Obr. 18: Hlinsko-Kouty. Vybrané artefakty. Kreslil J. Brenner. Fig. 18: Hlinsko-Kouty. Selected artifacts. Drawing by J. Brenner.

suroviny: slunák, křemen, radiolaritové rohovce, spongolity a opál-chalcedonové zvětraliny. V mnohých případech se jedná o kvalitní kusy, které mohly plnit funkci alternativních lokálních zdrojů surovin. Do jaké míry byly využívány, je však prozatím otázkou. Doklady využití těchto lokálních surovin jsou prokázány z jiných paleolitických lokalit severozápadní části Kelčské pahorkatiny, přestože se jedná řádově jen o několik kusů v rámci souborů.

Závěr

Revizí starších souborů, záchranným výzkumem a především systematickou povrchovou prospekci bylo zís-

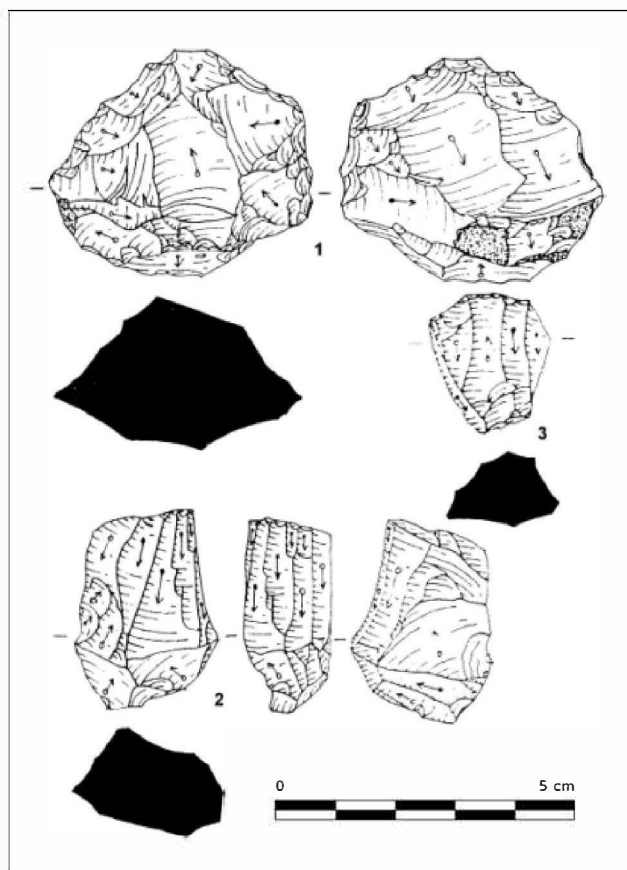
Obr. 19: Hlinsko-Rosušky I. Výběr artefaktů. Kreslil D. Figel'. Fig. 19: *Hlinsko-Rosušky I. Selected artifacts. Drawing by D. Figel'.*

káno několik větších či menších souborů štípané kamenné industrie na katastrálním území Hlinska u Lipníku nad Bečvou. Charakter industrie a nálezy plošně retušovaných hrotů trojúhelníkovitého tvaru (typu „Lhota“) jednoznačně přiřazují paleolitické nálezy k nálezům ze sousedního katastrálního území Lhoty (cf. Klíma 1979; Jelínková 2005) a dotvářejí tak mikroregion Lhota–Hlinsko se specifickou mladopaleolitickou industrií, jejíž morfologicky nejbližší analogie jsou spatřovány v streleckiemu (cf. Svoboda 2006; Škrdla 2007).

Dalibor Figel', Zdeněk Schenk, Petr Škrdla

Literatura

- Jelínková, R. 2005: Lhota (k. ú. Lhota u Lipníku nad Bečvou, okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 46, 189–197.
- Klíma, B. 1979: Nová stanice aurignacienu v Moravské bráně. *Archeologické rozhledy* 31, 361–369.
- Svoboda, J. 2006: Sídelní archeologie loveckých populací. K dynamice a populační kinetice mladého paleolitu ve středním Podunají. *Přehled výzkumů* 47, 13–31.
- Škrdla, P. 2006: Hlinsko (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 47, 84–85.
- Škrdla, P. 2007: Hlinsko (okr. Přerov). *Přehled výzkumů* 48, 310–313.

Obr. 20: Hlinsko-Rosušky II. Výběr artefaktů. Kreslil D. Figel'. Fig. 20: *Hlinsko-Rosušky II. Selected artifacts. Drawing by D. Figel'.*

Summary

In recent years, several sites were discovered in the cadastral territory of Hlinsko u Lipníku nad Bečvou. The character of the industry, including the typical triangular foliate points, are similar to previous finds from the neighboring cadastral territory of Lhota (cf. Klíma 1979; Jelínková 2005) and represent the Lhota-Hlinsko microregion with a specific Upper Paleolithic industry, with Streletskian being the nearest morphological analogy (cf. Svoboda 2006; Škrdla 2007).

HUKVALDY (OKR. FRÝDEK-MÍSTEK)

Hrad Hukvaldy. Mladý paleolit. ●jediněly nález. Povrchový průzkum.

V dubnu 2008 byl při prohlídce hradu Hukvaldy na Frýdecko-Místecku nalezen patinovaný artefakt, který představoval příčné rydlo na zlomené čepeli s mladší místní retuší. Místo nálezu je situováno na jihozápad od vnější strany hradeb, v úrovni čtvrté až páté hradební brány, cca 5 m od zdi, již na svahu kopce nad přístupovou cestou k hradu v nadmořské výšce 478 m (obr. 21: 1). Artefakt byl vyroben ze silicitu z glacigenních sedimentů (obr. 22).

V souvislosti s tímto nálezem je třeba zmínit dopsud nepublikovanou paleolitickou lokalitu na k. ú. Hukvaldy, která je situována v trati „Štěpnice“, cca 900 m SZ směrem od místa výše popisovaného nálezu (obr. 21: 2).